

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร
GUIDELINES FOR QUALITY ASSURANCE AT PROGRAM LEVEL

ปาริชาติ บัวเจริญ*

Parichat Buacharoen

ประภัสสร สมสถาน*

Prapatsorn Somsathan

Corresponding Author E-mail: parichat_b@payap.ac.th

บทคัดย่อ

การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรเป็นแก่นสำคัญเพื่อวางแผนแนวทางการจัดการศึกษา กำหนดทิศทางของการศึกษาที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้างเจตคติ ตลอดทั้งการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และส่งผลทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการกำหนดจุดมุ่งหมายจะบอกถึงความมุ่งหวังว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน

สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้ และผลิตบัณฑิต ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้น และการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 โดยมีการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหลักสูตร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานการศึกษา

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

Quality assurance of higher education requires quality assurance of curriculum education. The curriculum is the core to plan the approach to educational management. The researcher determines the direction of education to instruct. Enhancing attitudes throughout practice in various areas to enable learners to improve their learning outcomes. The curriculum is at the heart of teaching and learning. This enables education to progress towards the goals set out and results in effective and quality education. Developing a good curriculum must be in line with the

* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

needs of the learner and society. It has meaning for the life of learners, is flexible as appropriate, and is created with the cooperation of stakeholders to provide quality courses. In the process of developing a curriculum, the aim will tell you the hope of developing students to be qualified and knowledgeable, skilled, and attitude-based, which guide the determination of material. Teaching activities and learning experiences, have measured and evaluated learners' learning.

Higher education institutions need to develop system and mechanisms for quality assurance of curriculum education. To reassure society that they can develop knowledge and produce graduates, respond to the national development strategy more and establish international competitiveness, the quality assurance system must meet the intent of the National Education Act B.E. 2562 (2019). with review and evaluation of the performance of the curriculum to benefit stakeholders, ensuring that higher education institutions can produce quality educational productivity and meet educational standards.

Keywords: Quality assurance

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่เกี่ยวข้องกับ การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้เกี่ยวกับ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของ สถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพภายในเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา ติดตามตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพตามมาตรฐาน ที่ กำหนดโดย สถานศึกษาและ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษากำหนดให้มี ระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา และให้ถือว่า การประกันคุณภาพ

ภายในเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงาน ประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อสภาสถาบัน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพ ภายนอก ซึ่งภารกิจหลักสถาบันอุดมศึกษา มี 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุ บำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม การดำเนินการ ตามภารกิจ ทั้ง 4 ประการดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้ง ระยะสั้นและระยะยาว ปัจจุบันมี ปัจจัย ภายในและภายนอกหลายประการที่ทำให้ การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ ปัจจัย ดังกล่าว คือ

1. คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและ บัณฑิตภายในประเทศที่มีแนวโน้มแตกต่างกัน

มากขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมโดยรวมของ ประเทศในระยะยาว

2. ความท้าทายของโลกาภิวัตน์ต่อการอุดมศึกษา ทั้งในประเด็นการบริการการศึกษา ข้ามพรมแดนและการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและบัณฑิต การประกอบอาชีพของบัณฑิตในอนาคต อันเป็นผลจากการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทั้งสองประเด็นต้องการการรับประกันของคุณภาพการศึกษา

3. สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็น ที่จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้และผลิตบัณฑิต ตอบสนองต่อ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้นไม่ว่าจะ เป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับ สากล การพัฒนาภาคการผลิต ทั้งอุตสาหกรรม และบริการ การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็น อยู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน

4. สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (Public information) ที่ เป็นประโยชน์ ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป

5. สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม (Participation) มี ความ โป ร ง ใส (Transparency) และมีความรับผิดชอบซึ่งตรวจสอบได้ (Accountability) ตามหลักธรรมาภิบาล

6. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 “มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของ การศึกษาขั้น พื้นฐาน และการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษาให้ เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง สำหรับระบบการ ประกัน คุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ กระทรวง อื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการ เฉพาะให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562, น. 51)

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับ หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

การพัฒนาาระบบประกันคุณภาพ การศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้อง พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนา มุ่งสู่ วิสัยทัศน์ และยกระดับขีด ความสามารถในการแข่งขัน โดยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยมีการ ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อ เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้าง ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพและได้ มาตรฐานตามที่กำหนด ดังนั้น คณะกรรมการ การอุดมศึกษา ได้มีกำหนดมาตรฐานการ อุดมศึกษาให้ สอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (ประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการ อุดมศึกษา พ.ศ. 2561, 2561, น. 19) มุ่งเน้น

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นกลไกระดับหน่วยงานในการส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามหลักการข้างต้น โดยมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยจะครอบคลุมด้านผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่ สังคม ศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทย และการบริหารจัดการ ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน โดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณลักษณะของคนไทยที่ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยมาตรฐานการอุดมศึกษา ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน จะมุ่งเน้น คือ

1. เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ในการสร้างสัมมา อาชีพ ความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีทักษะการ เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นผู้มีคุณธรรม ความ เพียร มุ่งมั่น มานะ บากบั่น และยึดมั่นใน จรรยาบรรณวิชาชีพ

2. เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มี ทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไข ปัญหาสังคม มีคุณลักษณะความเป็น ผู้ประกอบการ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของ สังคมและของโลก สามารถสร้างโอกาสและ เพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และ ประเทศ

3. เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง รู้คุณค่าและรักความเป็นไทย ร่วมมือร่วมพลัง เพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาและเสริมสร้างสันติ สุข อย่างยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประชาคมโลก (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2562)

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแกนสำคัญในการวางแผนทางการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้าง เจตคติ ตลอดจนทั้งการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และทำให้การศึกษา มี ประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอม ผู้เรียนที่ดีและมีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่า ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติ อย่างไร การพัฒนาหลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องรู้ถึง ปัญหา สภาพของปัญหา ก่อนแล้วจึงระดม ความคิดในการแก้ไขปัญหานั้น หลักสูตรที่ดีต้อง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและ สังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้น ด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หลายฝ่ายเพื่อให้หลักสูตรที่ผ่านการพัฒนานั้น มีคุณภาพ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการ กำหนดจุดมุ่งหมายเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ขั้นตอนหนึ่ง เพราะจะบอกถึงความมุ่งหวังว่า จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและความรู้ ความสามารถในลักษณะใดรวมทั้งยังเป็น แนวทาง ในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการวัด

และประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรจึงต้องพิจารณากำหนด จุดประสงค์อย่างรอบคอบ กำหนดอย่าง ชัดเจนและเหมาะสมสอดคล้องกับปรัชญาและ ค่านิยมของสังคม สภาพปัญหาและความ ต้องการของสังคมและผู้เรียน ตลอดจนมีความ สมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่าง ทฤษฎีกับการปฏิบัติ

การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบ หลักสูตร ให้เป็นไปตามมาตรฐานการ อุดมศึกษาสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีการ วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้น เพื่อ กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ใน ระดับสถาบัน ซึ่งหลักสูตรจะได้นำข้อมูลไปใช้ ในการกำหนดผลลัพธ์ การเรียนรู้ ระดับ หลักสูตร และ การออกแบบกระบวนการเรียน การสอน ได้แก่ การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ ระดับรายวิชา การเขียนจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม การกำหนดวิธีสอน วิธีการวัดผล และประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ ทักษะความสามารถ และสมรรถนะวิชาชีพ ตามความต้องการผู้ใช้ บัณฑิต สถาน ประกอบการ และตลาดแรงงานทั้งในประเทศ และนานาชาติ ดังนั้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ของ หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา หลักสูตรและการออกแบบหลักสูตร ส่วนการ นำหลักสูตรไปใช้ และการบริหารหลักสูตรเป็น กระบวนการในการดำเนินการที่มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักศึกษา อาจารย์ ผู้สอน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน และสื่อการ สอน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ที่เป็น สิ่ง สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของ

หลักสูตร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร โดยใช้ระบบ การประกันคุณภาพภายในของสำนัก คณะกรรมการการอุดมศึกษา (Internal Quality Assurance : IQA) เริ่ม ตั้งแต่ปี การศึกษา 2557 และต่อมาได้มีการยกระดับ คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร โดยนำเอา ระบบคุณภาพการศึกษาที่ยอมรับในระดับ สากล มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อาทิเช่น ระบบการประกันคุณภาพเครือข่าย มหาวิทยาลัยอาเซียนระดับหลักสูตร (Asean University Network Quality Assurance : AUN-QA) เกณฑ์ AUN-QA นั้นเป็นระบบการ รับรองคุณภาพและมาตรฐานระดับหลักสูตร เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล มี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้ เป็นมาตรฐานเดียวกันในกลุ่มประเทศอาเซียน 2) เพื่อเป็นมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนผู้เรียน ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 3) เพื่อมุ่งสู่ การเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจารย์ และบุคลากรของ สถาบันอุดมศึกษา 4) เพื่อสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้าน คุณภาพการศึกษาในเขตภูมิภาคอื่น ทำให้ กรอบมาตรฐานคุณภาพระดับอุดมศึกษามี ความสอดคล้องกัน 5) เพื่อยกระดับความ เชื่อวชาญในด้านการประกันคุณภาพของกลุ่ม ประเทศอาเซียน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ AUN-QA นั้นเป็น แนวทางที่ สามารถนำ หลักสูตรสู่ความเป็นสากล (Internalization) ได้ หลักการและเหตุผลของ เกณฑ์ AUN-QA มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับ คุณภาพของ บัณฑิต ความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต สถาน

ประกอบการและตลาดแรงงาน การสร้างความ เป็นสากลให้กับสายอาชีพ และการมุ่งสู่ความ เป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) การปกป้อง ลูกค้าหรือผู้ใช้บัณฑิต การขยายขอบเขต การศึกษาจากมหาวิทยาลัยชั้นนำสู่การ อุดมศึกษาในระดับมวลชน การตอบสนองต่อ ความต้องการของสังคม การให้ความสำคัญ อย่างยิ่งกับคุณภาพของการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา และการสร้างโอกาสในการ แลกเปลี่ยนผู้เรียนและความร่วมมือระหว่าง ประเทศ

หลักการสำคัญของเกณฑ์ AUN-QA เป็น การมุ่งเน้นให้เกิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งเน้น ผลลัพธ์ การเรียนรู้ (Outcome-Based Learning : OBE) กล่าวคือ มุ่งเน้นการ พิจารณาการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ และ การออกแบบกระบวนการในการบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่ง สู่ผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยระบบ การดำเนินการของเกณฑ์ AUN-QA มีความ สำคัญของการดำเนินการ คือ การ กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา พิจารณา ผลสำเร็จของหลักสูตรที่เห็นแนวโน้มดีขึ้น ในช่วงอย่างน้อย 3-5 ปี หรือ นักศึกษาสำเร็จ การศึกษาแล้ว 3-5 รุ่น การตรวจประเมินไม่มี เกณฑ์ในรูปแบบของตัวเลขขั้นต่ำ แต่เน้นการ พิจารณาตามบริบทการวางแผนบริหาร หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกัน บัณฑิตที่ สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรเป็นผู้ที่สะท้อน คุณภาพของหลักสูตร ดังนั้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่หลักสูตรคาดหวังให้เกิดขึ้นจึงควรเป็นส่วน สำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ หลักสูตร โดยการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวังนั้นควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

การครอบคลุมทั้งความรู้และทักษะทั่วไป รวมทั้ง ความรู้และทักษะเฉพาะทางของ สาขาวิชานั้น ๆ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ จะทำให้บัณฑิตสามารถพัฒนาตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง การให้ความสำคัญกับความมุ่งมั่น ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพิจารณา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของ มหาวิทยาลัย อันแสดงถึงอัตลักษณ์ของ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมาพิจารณาให้ตรงกับ ความคาดหวังของหลักสูตร

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับโปรแกรม หรือระดับหลักสูตรการศึกษา

รูปแบบการประกันคุณภาพระดับ โปรแกรมหรือระดับหลักสูตรเน้นที่การจัดการ เรียนการสอนโดยพิจารณาคุณภาพภายใน 3 มิติ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลผลิต/ผลลัพธ์ โดยมีรูปแบบเริ่มจากผลการ ผลิต/ผลลัพธ์ที่คาดหวังที่จะให้เกิดกับตัวผู้เรียน การแปลงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังไปสู่ โปรแกรมการศึกษาและวิธีที่จะทำให้บรรลุผล สมฤทธิ์ผ่านกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การประเมินคุณภาพ ระดับโปรแกรมการศึกษาหรือระดับหลักสูตร การศึกษาของเกณฑ์ AUN-QA ใช้ระบบการ ประเมินจากคะแนนเต็ม 7 ในลักษณะมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating scale) เกณฑ์การ ประเมินคุณภาพระดับโปรแกรมหรือระดับ หลักสูตรการศึกษา_ประกอบด้วย เกณฑ์ AUN-QA (Version 4.0) 8 เกณฑ์หลักและใน แต่ละเกณฑ์ยังประกอบด้วยเกณฑ์การ พิจารณาย่อย ๆ 53 ข้อกำหนด สำหรับเกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) ประกอบด้วย 11 เกณฑ์หลัก ในการประเมินคุณภาพสามารถ

สรุปแนวคิดของเกณฑ์ AUN-QA ได้ กล่าวคือ เกณฑ์ AUN-QA มุ่งเน้นการเชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างการออกแบบเป้าหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Expected Learning Outcomes) การออกแบบกลยุทธ์ การเรียนการสอน (Learning Strategies) และการออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ (Student Assessment)

จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ AUN-QA มุ่งเน้นให้ หลักสูตรมีความสอดคล้องระหว่างการ ออกแบบเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน การออกแบบกลยุทธ์การเรียนการสอน และการออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ หรือ อาจกล่าวได้ว่ามุ่งเน้นการดำเนินการ อย่างเป็นระบบนั่นเอง หากหลักสูตรมีการวางแผนการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และการจัดกระทำข้อมูลของหลักสูตร ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียได้ เช่น ผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต ผู้สอน สถาบัน รวมถึงหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ การ ดำเนินการอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดประโยชน์ กับหน่วยงานระดับคณะ/วิทยาลัย ที่ ดำเนินการบริหารหลักสูตร กล่าวคือ เมื่อคณะ ดำเนินการพัฒนาคุณภาพตามแนวทางการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศแล้ว การดำเนินการบริหารหลักสูตรตามแนวทาง เกณฑ์ AUN-QA นั้นจะเป็นการส่งเสริมการ พัฒนากระบวนการทำงานในด้านการจัดการ เรียนการสอน ซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักของ คณะ และมหาวิทยาลัย ในครั้งนี้ จะกล่าวถึง ระบบคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร เกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) มี รายละเอียดของแต่ละเกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) ประกอบด้วย 11 เกณฑ์หลัก

ดังต่อไปนี้ (ASEAN University Network, 2015)

1. Expected Learning Outcomes หมายถึง ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง หลักสูตรมีการสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวังอย่างชัดเจนและแปลงลงสู่หลักสูตร สนับสนุนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลลัพธ์ การเรียนรู้ที่คาดหวังครอบคลุมความรู้และ ทักษะทั่วไปและเฉพาะทาง และสะท้อนถึง ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดย กระบวนการกำหนด ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวัง (ELOs) ซึ่งประกอบด้วย การนำความ ต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) ได้แก่ นักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต และการนำ มคอ.1 มาตรฐานทางวิชาการที่ยอมรับตามหลัก วิชาชีพ สมาคมวิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ สมรรถนะสากลที่พึงประสงค์มาร่วมในการ กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) นอกจากนี้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจัด ประชุมทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของหลักสูตรโดยรับฟังเสียงสะท้อน ของนักศึกษาผ่านผลการประเมินการเรียน การสอน และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้ใช้ บัณฑิตจากวิชาชีพงาน สหกิจศึกษา รวมทั้งผล การประเมินของผู้ประกอบการจากการนิเทศ วิชาชีพงาน สหกิจศึกษา

2. Programme Specification หมายถึง ข้อกำหนดของหลักสูตร ชุดเอกสารที่แสดงถึง หลักสูตรของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยสรุปและผลลัพธ์ การเรียนรู้ที่คาดหวัง โครงสร้างรายวิชา เมท ริกซ์ที่แสดงวิธีการที่ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ของหลักสูตรบรรลุเป้าหมายโดยผ่านรายวิชา

รายละเอียดของรายวิชาต่าง ๆ ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตรมีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และแสดงวิธีการได้มาซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าว รวมถึงมีการสื่อสารข้อมูลของหลักสูตรไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. Programme Structure and Content หมายถึง โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะที่วไป และเฉพาะทาง สะท้อนถึงวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยวิชาแต่ละ วิชาเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง มีการบูรณาการระหว่างวิชา แสดงให้เห็น ถึงความกว้างและความลึกของเนื้อหา และมีรายละเอียดวิชาพื้นฐาน วิชาชั้นกลาง วิชาเฉพาะทาง และ Project Thesis หรือ Dissertation

4. Teaching and Learning Strategy หมายถึง กลยุทธ์การเรียนการสอน คณะหรือภาควิชาแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์การสอนและการเรียนอย่างชัดเจน สามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้ความรู้ดังกล่าวในเชิงวิชาการได้ และมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

5. Student Assessment หมายถึง การประเมินผู้เรียน ซึ่งการประเมินผู้เรียนเริ่มตั้งแต่กระบวนการรับผู้เรียนเข้าศึกษา ระหว่างเรียน และการสอบเพื่อจบการศึกษา โดยมีหลักเกณฑ์ที่ ชัดเจน มีวิธีการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ที่หลากหลาย ชัดเจน และครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

6. Academic Staff Quality หมายถึง คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ มีการวางแผนบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดสัดส่วนภาระงาน การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร และระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีจำนวนเหมาะสมและเพียงพอสำหรับหลักสูตร มีการรับสมัคร และเลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม การกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของบุคลากรอย่างชัดเจน การจัดสรรงานมีความเหมาะสมกับคุณสมบัติประสบการณ์ และทักษะ ภาระงานและ แรงจูงใจสนับสนุนคุณภาพการเรียนการสอน มีกฎระเบียบที่มีมาตรฐาน มีการวางแผนการเลิกจ้างและการเกษียณอายุ

7. Support Staff Quality หมายถึง คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน มีการวางแผนบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีระบบการสรรหาคัดเลือก การมอบหมายงาน เลื่อนขั้นตำแหน่งที่ชัดเจน และได้รับการสื่อสารให้บุคลากรทราบ และมีระบบการฝึกอบรมและพัฒนา ตลอดจนระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรสายสนับสนุน ได้แก่ บุคลากรที่ให้บริการในห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ศูนย์คอมพิวเตอร์และการให้บริการผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีจำนวนเพียงพอที่จะให้บริการในระดับที่ทำให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ

8. Student Quality and Support หมายถึง คุณภาพผู้เรียนและการสนับสนุนผู้เรียน หลักสูตรมีนโยบายการรับผู้เรียนที่ชัดเจน มีกระบวนการรับผู้เรียนที่เหมาะสม และการจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้

ในหลักสูตร มีระบบการติดตาม ความก้าวหน้าของผู้เรียน กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การวิจัยและคุณภาพชีวิตโดยรวม

9. Facilities and Infrastructure หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน หลักสูตรมีทรัพยากรทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องที่ใช้จัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอและฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัย รวมทั้งการปฏิบัติตามมาตรฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัย

10. Quality Enhancement หมายถึง การพัฒนาคุณภาพ หลักสูตรได้รับการทบทวนและพัฒนาปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลและผลสะท้อนกลับจากผู้เรียน ผู้สอน ศิษย์เก่า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากอุตสาหกรรมหรือสายอาชีพนั้น ๆ โดยมีระบบการรับฟังผลสะท้อนกลับที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

11. Output หมายถึง ผลผลิต หลักสูตรมีการประเมินและเทียบเคียงคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาได้แก่ อัตราการสำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ และอัตราการลาออกกลางคันอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เวลาเรียนเฉลี่ยที่ผู้เรียนเรียนจบ อัตราการจ้างงาน กิจกรรมการวิจัยของผู้เรียนได้รับการประเมินและเทียบเคียง ความพึงพอใจของผู้เรียน บุคลากร ศิษย์เก่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ได้รับการประเมินและเทียบเคียงอย่างเป็นระบบ และหลักสูตรสามารถบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวังและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

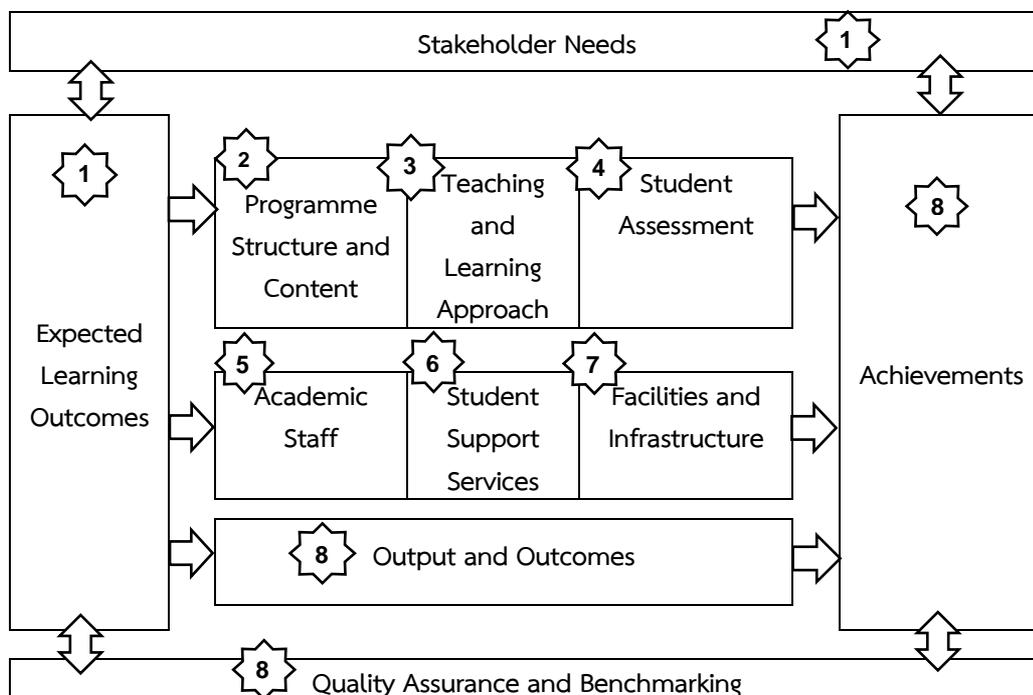
ระบบคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร เกณฑ์ AUN-QA ได้พัฒนาเกณฑ์เป็น AUN-QA (Version 4.0) ประกอบด้วย 8 เกณฑ์หลัก โดยมีการรวมบางเกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) ซึ่งประกอบด้วย 11 เกณฑ์หลัก ดังแผนภูมิ Changes to AUN-QA Assessment Criteria at Programme Level ข้างล่างนี้

AUN-QA V3.0	AUN-QA V4.0
1.0 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes)	1.0 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes)
2.0 ข้อกำหนดของหลักสูตร (Programme Specification)	2.0 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Programme Structure and Content)
3.0 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Programme Structure and Content)	
4.0 กลยุทธ์การเรียนการสอน (Teaching and Learning Approach)	3.0 กลยุทธ์การเรียนการสอน (Teaching and Learning Approach)
5.0 การประเมินผู้เรียน (Student Assessment)	4.0 การประเมินผู้เรียน (Student Assessment)

AUN-QA V3.0	AUN-QA V4.0
6.0 คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff Quality)	5.0 บุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff)
7.0 คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (Support Staff Quality)	6.0 บริการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Services)
8.0 คุณภาพผู้เรียนและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Quality and Support)	
9.0 สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้าง พื้นฐาน (Facilities and Infrastructure)	7.0 สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้าง พื้นฐาน (Facilities and Infrastructure)
10.0 การพัฒนาคุณภาพ (Quality Enhancement)	บูรณาการเข้ากับเกณฑ์อื่น ๆ (Integrated into the other criteria)
11.0 ผลผลิต (Output)	8.0 ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and Outcomes)

แผนภูมิ 1 Changes to AUN-QA Assessment Criteria at Programme Level (ASEAN University Network, 2020, p. 14)

AUN-QA Version 4.0

ภาพที่ 1 AUN-QA Assessment Model at the Programme Level (Version 4.0)
(ASEAN University Network, 2020, p. 12)

การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA จะมีเกณฑ์การวัด 7 ระดับ เพื่อให้มหาวิทยาลัยและผู้ ประเมินใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบวัดระดับคุณภาพว่ามีความก้าวหน้ามากน้อยถึงระดับใด โดยใช้เกณฑ์ 7 ระดับ ตามรายละเอียดต่อไปนี้

ระดับ 1 คุณภาพไม่เพียงพออย่างชัดเจน ไม่ปรากฏผลการดำเนินการ ไม่มีเอกสาร ไม่มีแผน หรือไม่มีหลักฐานที่สนับสนุนการดำเนินงาน คุณภาพไม่เพียงพออย่างชัดเจน จำเป็นต้องปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาอย่างเร่งด่วน

ระดับ 2 คุณภาพไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง มีการวางแผนแต่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ เนื่องจากข้อมูล เอกสาร และหลักฐานไม่เพียงพอในการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา

ระดับ 3 คุณภาพไม่เพียงพอ แต่การปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาเพียงเล็กน้อยสามารถทำให้มีคุณภาพ เพียงพอได้ มีเอกสาร แต่ยังไม่เชื่อมโยงต่อการปฏิบัติ หรือมีการดำเนินการตามเกณฑ์ ประกันคุณภาพ พบแนวทางการพัฒนาบ้าง มีหลักฐาน เอกสาร บ้าง แต่ขาดความชัดเจน ผลการดำเนินงานยังไม่สมบูรณ์ในบางผลลัพธ์

ระดับ 4 มีคุณภาพของการดำเนินการของหลักสูตรตามเกณฑ์ มีเอกสาร และหลักฐานการดำเนินการตามเกณฑ์ ผลลัพธ์เกิดขึ้นตามที่คาดหวัง

ระดับ 5 มีคุณภาพของการดำเนินการของหลักสูตรดีกว่าเกณฑ์ มีเอกสาร และหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเกณฑ์ส่งผลให้ เกิดผลดีในการพัฒนาระบบ

ระดับ 6 เป็นตัวอย่างของแนวปฏิบัติที่ดี มีเอกสาร หลักฐานสนับสนุนที่ดีตามเกณฑ์ อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลลัพธ์การดำเนินการที่ดี และมี แนวโน้มผลการดำเนินการในเชิงบวก

ระดับ 7 ระดับดีเยี่ยม เป็นแนวปฏิบัติในระดับโลกหรือแนวปฏิบัติชั้นนำ มีการดำเนินการตามเกณฑ์อย่างมีนวัตกรรม มีผลลัพธ์ที่โดดเด่นในระดับโลก มีแนวโน้มเชิงบวกให้ เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งผลงานการดำเนินงานสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติชั้นนำได้

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes : ELOs)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes : ELOs) ของหลักสูตรถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตบัณฑิต โดยกระบวนการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) หรือ อาจจะเรียกว่า PLOs (Programme Learning Outcomes) ซึ่งประกอบด้วย การนำความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Needs :SHs' Need) ได้แก่ นักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต และนำ มคอ.1 มาตรฐานทางวิชาการที่ยอมรับตามหลักวิชาชีพ สมาคมวิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ มาตรฐานสากล สมรรถนะที่พึงประสงค์ในการประกอบอาชีพ มาร่วมในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) นอกจากนี้ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจัดประชุม ทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของหลักสูตรโดยรับฟังเสียงสะท้อนของนักศึกษาผ่านผลการประเมินการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้ใช้

บัณฑิตจากวิชาชีพงานสหกิจศึกษา รวบรวมผลการประเมินของ ผู้ประกอบการจากการนิเทศก์วิชาชีพงานสหกิจศึกษา

การเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ยึดหลักการของพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) โดยใช้คำกริยาที่บ่งบอกพฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดพฤติกรรมได้ พฤติกรรมการณ์เรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) แบ่งเป็น 6 ระดับชั้น ได้แก่ ความรู้ความจำ (Remember) ความเข้าใจ (Understand) การประยุกต์ความรู้ (Apply) การวิเคราะห์ (Analyze) การประเมิน (Evaluate) และ ความคิดสร้างสรรค์ (Create) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ต้องมีลักษณะเป็นการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education : OBE) โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) มีความเชื่อมโยง (Alignment) กับวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และสาขาวิชา นอกจากนี้ คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตลาดแรงงาน หรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งสามารถอธิบายชี้ให้เห็นถึงการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของหลักสูตรต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหลักสูตรมีปรัชญาการศึกษา และมีการนำปรัชญาการศึกษาไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาเฉพาะ (Subject Specific Learning Outcomes : SSLOs) และผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาทั่วไป (Generic Learning Outcomes : GLOs) หลักสูตรมีการสื่อสารปรัชญาการศึกษาไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(Stakeholders :SHs) ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน โดยสื่อสารผ่าน แผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 มคอ.4) เว็บไซต์ หรือเพจหลักสูตร สื่อการสอนในรายวิชา และการประชุมผู้ปกครองนักศึกษา

การสร้างและออกแบบ ผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาเฉพาะ (SSLOs) และ ผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาทั่วไป (GLOs) ให้ครอบคลุมผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) โดยกำหนดจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) หลักสูตรนำเอาผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาเฉพาะ (SSLOs) และ ผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาทั่วไป (GLOs) กระจายลงในรายวิชาโดยกำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (Course Learning Outcome : CLOs) ของแต่ละรายวิชาในแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 มคอ.4) หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษาหลักสูตรจะต้องมีการประชุมเพื่อทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) โดยวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ที่กำหนดไว้ใน แผนการสอนรายวิชา ทฤษฎี (มคอ.3) เทียบกับ การรายงานผลการดำเนินการสอน (มคอ.5) และแผนการสอนรายวิชาปฏิบัติ (มคอ.4) เทียบกับการรายงานผลการดำเนินการสอน (มคอ.6) เพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของผู้เรียนในแต่ละรายวิชา ดังนั้นหลักสูตรต้องทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ทุกภาคการศึกษา และปีการศึกษา โดยทำการสำรวจความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) อาจใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต แล้วนำผลการ

สำรวจมาพิจารณาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) โดยการสร้างตารางความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs) กับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความต้องการความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และทักษะของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้วยการทบทวนความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) ทุกปีการศึกษา

การศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcomes-based education : OBE) หมายถึง การออกแบบหลักสูตรบนพื้นฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และจะบรรลุผลเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาของหลักสูตร การศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์นี้จะมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ของการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และอุปนิสัยในการคิดสิ่งที่คุณเรียนถูกคาดหวังให้เรียนจะมีการระบุไว้อย่างชัดเจนและแสดงออกมาในรูปของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังมาจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งนำไปสู่การสร้างหลักสูตร ทั้งนี้ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจะเน้นความสำเร็จของผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าจุดมุ่งหมายของผู้สอนที่มักจะเขียนในรูปของเป้าหมาย เป้าประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นอกจากนี้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ควรจะเขียนในสิ่งที่กระบวนการเรียนการสอน จะสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่สังเกตและวัดผลประเมินผลได้ นอกจากนี้การออกแบบหลักสูตรควรคำนึงถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลที่จะช่วยให้ ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง Biggs และ Tang (2003) เรียกกระบวนการดังกล่าวว่า “ความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง” (Constructive

alignment) คำว่า “เชิงโครงสร้าง” (Constructive) หมายถึง แนวคิดที่ว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และสร้างความหมายได้โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกัน ส่วน “ความสอดคล้อง” หมายถึงสถานการณ์ที่มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลที่สอดคล้องกันเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างในรายวิชาต่าง ๆ หมายรวมถึง การระบุถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังที่สามารถวัดผลได้ การเลือกใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง การประเมินว่าผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้ดีเพียงใด การประเมินผลผู้เรียนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่ออาชีพในอนาคตของผู้เรียน ดังนั้นจึงต้องดำเนินการอย่างเชี่ยวชาญและคำนึงถึงองค์ความรู้ทั้งหลายที่มีอยู่ในขั้นตอนการทดสอบ การวัดผล และการประเมินผล ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันอุดมศึกษา ทั้งในด้านประสิทธิภาพการสอนและการสนับสนุนผู้เรียน การประเมินผลผู้เรียนควรจะต้องได้รับการออกแบบให้วัดผลความสำเร็จตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

การประกันคุณภาพเครือข่าย มหาวิทยาลัยอาเซียนเกณฑ์ AUN-QA เป็น การประกันคุณภาพและพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐาน การศึกษาของหลักสูตรในสถาบันการศึกษา หากในอนาคตมีการปรับใช้ การประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของโลก ประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มเติมนอกจากการประกัน

คุณภาพภายในระดับหลักสูตร คือ 1) การได้รับความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอาเซียน หลักสูตรได้มาตรฐานเทียบเคียงเกณฑ์คุณภาพการศึกษาระดับอาเซียน 2) นักศึกษาในกลุ่มอาเซียนมีความสนใจเข้ามาเรียนหลักสูตรในประเทศไทยมากขึ้น ทั้งนี้เกณฑ์ AUN-QA สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การเข้ามาศึกษาต่อ 3) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้ประกอบการองค์กร รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) หลักสูตรได้รับการรับรองคุณภาพหรือประกาศนียบัตรจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Certificate) ซึ่งเป็นการยอมรับที่มีความน่าเชื่อถือในระดับประเทศและระดับนานาชาติ 5) ความได้เปรียบในการแข่งขันระดับสากล และ/หรือ ในประเทศอย่างยั่งยืน (Sustainability) 6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างประเทศได้หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การเทียบโอนรายวิชา การสร้างหลักสูตรร่วม เป็นต้น 7) แนวทางในการพัฒนาความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน การวิจัยสำหรับอาจารย์อันจะนำไปสู่ การเกิดนวัตกรรมใหม่ 8) บัณฑิตมีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้จ้างงาน หรือสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

บทสรุป

หลักสูตรมีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังได้รับการจัดทำขึ้นอย่างเหมาะสมตามหลักผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning taxonomy) โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด

ขึ้นสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยและมีการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด หลักสูตรแสดงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยถูกออกแบบมาและได้รับการจัดรูปแบบอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังประกอบด้วยทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ทั่วไป (ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารต่าง ๆ ทั้ง การเขียน การพูด การแก้ไขปัญหา เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการทำงานเป็นทีม ฯลฯ) และผลลัพธ์การเรียนรู้เฉพาะทาง (ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และทักษะของสาขาวิชา) มีการรวบรวมข้อกำหนดหรือความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครบถ้วน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจะสามารถบรรลุผลกับผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร ซึ่งมีการแสวงหาวิธีการปรับปรุงและหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีการสร้างและการรักษาความมั่นใจและความเชื่อถือแก่นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับอุดมศึกษา ผ่านการประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทำให้มั่นใจว่าหลักสูตรนั้น ได้รับการออกแบบที่ดี มีการกำกับดูแล และการตรวจสอบคุณภาพเป็นประจำเพื่อรับประกันความสอดคล้องและคุณภาพที่ใช้การประกันคุณภาพและการปรับปรุงหลักสูตรตามความคาดหวัง รวมถึงการออกแบบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้

งานวิจัยในการสอน การวัดผลประเมินผล นักศึกษา ทรัพยากรสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการต่าง ๆ ตลอดจนกลไกการรับข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศ และการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

แหล่งอ้างอิง

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 17 สิงหาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 199 ง. หน้า 19-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49-53.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เอกสารการบรรยายพิเศษ มาตรฐานการศึกษาสู่การยกระดับคุณภาพคนไทย 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ASEAN University Network. (2015). *Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 3.0*. Bangkok: ASEAN University Network.

ASEAN University Network. (2020). *The Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 4.0*. Bangkok: ASEAN University Network.

Biggs, J., & Tang, C. (2003). *Teaching for Quality Learning at University* (2nd ed.). England: McGraw Hill.